

KALLE

ISOKALLIO

Tiedonhuuhtoja
Virtanen



TAMMI

Kalle Isokallio

- Luppoisten lukkoseppä* 2017
Lontoon lampaat 2016
Harmaa eminenssi 2015
Samuli Huttusen synnyinlahja 2014
Aunen ketjureaktio 2013
Venttiili-Ville 2012
Maailmanparantaja 2011
Vesimeloni 2010
Putkimies Pietarista 2009
Urhola 2008
Suomalainen puolisuikeltaja 2007
Täivaallinen nappikauppa 2006
Terijoki takaisin 2005
Pelastaja Pelkosenniemeltä 2004
Yrjänä Mäyräjärven iltalypsy 2003
Tuulesta temmattu miljoona 2002
Tohtori Jalkasen perintövirus 2001
Pietari Toropaisen pilvilinna 2000
Paljasjalkainen taivaanvaltias 1999
Vapaa Velkua 1997

KALLE
ISOKALLIO

Tiedonhuhuhtoja
Virtanen



KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ

tammi

75 VUOTTA

HELSINKI

Leevi, Miika, Saku ja Emil

*Elämä on pitkä ja kuoppainen reissu.
Taivaltakaa se yhdessä
toisistanne huolta pitäen.
Yksin on ikävä kulkea.*

Mofa

© Kalle Isokallio ja Kustannusosakeyhtiö Tammi 2018

ISBN 978-952-04-0193-1

Painettu EU:ssa

1.

Siilinjärveltä on pitkä matka, oli menossa minne tahansa. Mutta tiedonhuhuhoitoja Matti Virtaselta matka takaisin Helsinkiin sujui huomaamatta miettiessä, mahtoiko isä olla taas oikeassa. Isä ei ollut katsonut koskaan tarpeelliseksi matkustaa edes Kuopiota pitemmälle, saati sitten Ruotsiin asti. Tämä oli laajentanut maailmaansa lukemalla kaikki kirjat mitkä Siilinjärven kirjastosta löytyivät. Runokirjat hän jätti tosin visusti hyllyyn. Sanoi, että ovat varmaan viisaammille tarkoitettuja, kun hän ei niistä tuntunut oppivan kummoisestikaan. Koska isä hoiti yksinään pienen tilan töitä, hän ehti päivän aikana sulatella, mitä oli illalla ehtinyt lukea.

Sillä tavalla isälle kertyi kosolti tarpeellista ja myös tarpeetonta elämänviisautta ja näkemystä. Niille olisi varmaan ollut syrjäisessä pikkukylässä isomminkin käyttöä, mutta monikaan ei älynnyt käydä isältä asioita kysymässä. Kylillä kyllä tiedettiin, että jos jostain asiasta halusi vaivattomasti selkosen, kannatti piipahtaa Virtasilla päivän päätteeksi. Rahoistaan tarkkana miehenä isä oli tarkka myös sanoistaan ja kertoi koristelematta, miten asia oli. Ei niin, että olisi sanonut, että asia oli hänen mie-

lestään jotenkin päin. Asioidenhan on pakko maailmassa olla jollain tolalla, eikä niiden asento voi olla kenenkään mielentilasta kiinni. Ne ovat jollain tolalla riippumatta siitä, mitä mieltä ihminen niiden asennosta on. Ja vaikka asento ei miellytä, asiat olla silti jököttävät miten jököttävät. Makuasiat voivat kyllä olla jonkun mielestä noin ja toisen mielestä näin.

Koska isää pidettiin tietävänä, aina joskus isompien tilojen isännät miettivät, pitäisikö tämä kutsua Meijerin tai Maamiesseuran hallitukseen. Ajatuksesta luovuttiin kuitenkin melko pian. Niissä seuroissa ei ollut totuttu siihen, että joku oli asioista sitä mieltä mitä asioista jäsenistön kannalta pitäisi olla. Ja isä olisi varmaan miettinyt asioita juuri niin. Mutta kummassakin yhdistyksessä oli tapana, että ratkaisut tehtiin periaatteella euro ja ääni. Siksi kokouksissa äänestettiin harvoin. Jokainen osasi sen verran laskea, että kolmen suurimman tilan isäntien eurot riittivät enemmistöön asiassa kuin asiassa. Vaikka isä ei kelvannut niihin hallituksiin, hänen neuvonsa kelpasivat. Ainakin pienelle Matti-pojalle, jonka mielestä isä tiesi kaiken ja vähän enemmänkin. Mutta niin uskovat varmaan tuhannet muutkin pikkupojat isästään. Siis pienempänä, murrosiän jälkeen he muuttavat käsityksensä päinvastaiseksi. Tuolloin aikuiset eivät enää tiedä mistään mitään.

Neuvoja kertyi pakostakin melkoinen määrä sinä aikana, kun Matti vielä asui kotona. Siis ennen kuin muutti koulukortteeriin Kuopioon, kun hänet lähetettiin luki-oon. Ei olisi muuten lähetetty, mutta isä oli sitä mieltä, että on hyvä, jos poika osaa enemmän kuin kirjaston

kirjat lukemalla voi oppia. Kyllä seuraavan sukupolven täytyy aina tietää enemmän kuin edellinen. Se on maailman laki. Jos seuraava sukupolvi on edellistä tyhmempi, kehitys pysähtyy.

Mattia nauratti, miten sananmukaisesti hän oli pienenä poikana ottanut isänsä neuvot. Kuten sen, ettei kannattanut työntää itseään esille missään tilanteessa. Ei isä tosin ollut sitä ihan niin kertonut. Kertoi lukeneensa kirjasta, että Afrikan savannilla joutuivat ensin syödyksi ne kasvin-syöjät, joiden pää keikkui ruohoa korkeammalla. Selitti pojalleen vielä tarkemmin, että katsos Matti, leijonat ja gepardit näkevät sellaisen saaliin kaukaa ja pääsevät ruohon suojassa lähelle ja hyökkäämään. Hetken mietittyään omia puheitaan isä lisäsi vielä, että hyvä on saalistajankin pitää päätänsä ruohoa matalammalla. Eivät saaliit näe, että vaara lähestyy. Yleensä nopeat syövät hitaat, mutta jos pitää pään alhaalla, hitaat voivat syödä nopeat.

Isän opetuksissa oli vinha perä, mutta kun niitä kuunteli juuri koulunsa aloittanut luokkatovereitaan pidempi hontelo poikanen, opetus sai omansa laatuisen seurauksen. Kun luokassa eikä alakoulun pihalla ollut kovinkaan korkeaa ruohoa, jonne olisi voinut piiloutua, Matti päätti varmuuden vuoksi olla syömättä vihanneksia. Isän tarinoissa sille päätä pidemmälle kasvinyöjälle kävi aina huonosti. Se, että lihansyöjä erottautui laumasta, ei ollut niin vaarallista. Siilinjärven koulun ruoka oli yleensä jo kuollut, ennen kuin sitä tarjottiin oppilaille. Eikä kuollut eines mihinkään karkaa, vaikka näkisi saalistajan lähenevän. Lihansyöjä elää, vaikka pää keikkuisi näkyvillä savannin ruohossa.

Isän opetusten mukaan Matti yritti kuitenkin olla opettajien silmissä näkymätön. Arveli, että koulussa pätevät samat säännöt kuin savannilla. Kun ei erotu hyvässä eikä pahassa, opettajat varmaan antavat olla rauhassa. Alasteen ja melkein koko yläasteenkin Matti selvisi sillä opilla. Mutta yläasteen viimeisillä luokilla piti hieman pinnistää, koska isä oli sanonut, että lukioon on mentävä. Omaksi ja luokkatovereidensa hämmästykseksi Matin todistuksen keskiarvo nousi kohisten. Siinä, että verbaalisesti lahjakkailla savolaisilla oli kielipäätä, ei ollut ihmettelemistä, mutta närää herätti, että samaan päähän mahtui matematiikkakin.

Luokkatoverit arvelivat Matin ponnistelevan läksyjen kanssa iltaisin ja pilkkasivat häntä siitä. Ahertaminen kun ei ole arvossaan Savossa. Se hyväksyttiin, että löysäillen pärjää. Mutta että ponnistelemalla. Savolaisittain ovelasti Mattia ei moitittu lukemisesta, vaan sanottiin että hänellä on kulkumiehen jalat. Matti ei osannut ottaa moittimisesta itselleen pahaa mieltä. Arveli, että kaverit olivat kateellisia, että hän oli muita pidempi ja pidempiraajainen. Luokkatoverit olivat enemmän lyhyenlantiä ja persjalkaisia, aitoon savolaisuuttiin valettuja. Kasvoivat jo nuorena helpommin vaaka- kuin pituussuuntaan.

Varmaan Matti olisi ollut enemmän kallella kypärin, jos olisi ymmärtänyt kavereiden tarkoittavan, että Virtasen sukuun oli saattanut uiskennella joltain ohikulkeneelta kulkumieheltä tuoreita geenejä. Mutta kun ei ymmärtänyt, hän ei sen suuremmin jaksanut kiinnittää asiaan huomiota. Siinä iässä pojat eivät vielä katsele itseään sillä silmällä. Eivätkä oikein millään muullakaan

silmällä. Ovat luonnostaan sellaisia kuin ovat. Vasta kun ikää alkaa tulla sen verran, että mieleen nousee ajatus, että jonkun tytön mielenkiinnon voisi saada kohdistumaan itseensä, pojat ryhtyvät tarkastelemaan peilistä markkinakelpoisuuttaan.

Toinen isän opetus, jota Matti noudatti lapsesta alkaen, oli ettei omista tekemisistään kannattanut muille kummemmin kailottaa. Isä sanoi, että jos ei kukaan niitä tekemisiä huomaa, eipä sellaisissa paljon ollut kerrottavaakaan. Kertoi tarinaa tukevoittaakseen, kuinka aikoja sitten joku suvun miehistä oli päättänyt ryhtyä nostattamaan mielialaa kylillä ja keitelty metsän suojassa kirkasvetisen lammen rannalla pontikkaa. Ja hyvää pontikkaa olikin keittänyt. Ei hosuen, vaan laadusta ja tuhtiudesta huolta pitäen. Siihen aikaan pontikan keitto oli lujasti laitonta, joten niistä puuhista ei kannattanut kaikille puhua.

Toisaalta kyläläiset piti saada tietoisiksi tuotteesta. Siihen asiaan oli isoisä, siis suvun mies, keksinyt ratkaisuksi tukkumyyntiportaana kehittämisen. Tukkuporras hoiti markkinoinnin loppukuluttajille isoisää mainitsematta. Ratkaisu oli myös syvästi savolainen, oltiinhan kylillä muutenkin sitä mieltä, että se on naapurin vika, jos joutuu itse tekemisiään kehumaan. Isoisä myi pontikat kookkaimmissa kanistereissa isojen talojen isännille, jotka myivät puolestaan sitä lauantai-iltaisain pienemmissä erissä rengeilleen ja torppareilleen.

Oiva ratkaisu sinänsä, koska pyhäpäivinä ei yleensä tehty töitä eikä isäntiä haitannut, jos rengeillä ja torppareilla oli kalloissaan kuinka takova kankkunen tahansa.

Siihen on suomalainen työnantaja aina valmis, että krapulat kärsitään työajan ulkopuolella. Koko järjestely oli isäntien mielestä niin oiva, että nimismiehelle ilmoitettiin, ettei Virtasen ukon tehdasta saa käydä katsomassa virka-aikana eikä muulloinkaan, jos on virkapuvussa. Omalla ajalla ja siviilivaatteissa kyllä. Ei tuntunut reilulta, että nimismies joutuisi ostamaan pontikkansa vähittäismyyntihinnalla. Kyllä laillisuusvalvojan pitää saada tuote tehtaan hintaan.

Paljon myöhemmin Matti kertoi kavereilleen, että suvussa harrastettiin aikoinaan pienimuotoista valmistavaa tuotantoa. Hän väritti tarinan niin, että isoisä oli ollut Suomen ensimmäinen tehtailija, joka valmisti biotuotetta kotimaisesta raaka-aineesta uusiutuvalla kotimaisella energialla. Jos nykyään saa kutsua sellutehdasta biotuotantolaitokseksi, kyllä silloin pitää pontikkapannuakin saada kutsua sellaiseksi.

Siirtyminen Kuopioon lyseoon ja arkipäivien asuminen koulukortteerissa sujui Matilta melko vaivattomasti. Niin hän ainakin myöhemmin väitti, vaikka vaivattomuudesta voitiin olla toistakin mieltä. Helsingistä, tai ainakin jos katseli Lontoosta, Kuopio täytti nipin napin määritelmän kaupungista. Mutta jos Kuopiosta katseli pohjoiseen Siilinjärvelle, kaupunkihan se oli. Oli kerrostaloja, tori, kauppahalli, hotelleja, tavarataloja ja asvaltoituja katuja. Paljon sellaista, mitä Siilinjärvellä ei.

Ja kun ihmisillä tuntuu olevan tarvetta nostaa itsensä muita paremmaksi, lukion luokkatoverit katsoivat aiheelliseksi tehdä Matille selväksi, että olivat kaupungissa syn-

tyneitä. Se taas ylensi heidät pykälää parempaan kastiin, puhumattakaan mihin Siilinjärven takana jossain metsän keskellä syntynyt voi ikielämässään nousta.

Varmaan Matti olisi ottanut siitä sieluunsa isommankin mustelman, ellei siinäkin kohtaa olisi pitänyt mielessään isänsä oppeja. Isä oli aina korostanut, ettei tunteita saa näyttää muille. Jos eivät kylillä tiedä varmaksi, mikä saa ihmisen suuttumaan tai ilahtumaan, niin kertovat, miten asiat todella ovat ja jäävät odottamaan miten reagoit. Mutta jos tietävät, mikä saa sinut hermoilemaan, niin härnätäkseen kertovat asiat väärin ja saavat sinut tekemään tyhmyyksiä.

Niinpä kun luokkatoverit aikansa olivat yrittäneet ma-sentaa Mattia maalaisuudesta ja huomasivat pettymyksekseen, ettei se tuntunut Mattia lannistavan, luopuivat pikkuhiljaa muistuttamasta siitä ja totesivat, että kai se sitten on otettava mukaan menoihin, kun ei se näytä suuttuvan.

Jos olisivat tienneet, että kyllähän siilinjärveläisyydestä muistuttaminen harmitti, olisivat varmaan jatkaneet. Jos olisivat tienneet, että Matti oli ottanut selville jokaisen luokkatoverinsa kuopiolaisuuden sukupolviluvun, niin olisivat suuttuneet. Matti pyrki aina ottamaan selville, millä korteilla vastustaja pelasi. Ja toden totta, luokkatovereiden joukossa oli monta sukunsa ensimmäisenä Kuopion Keskussairaalassa syntynyttä. Vanhemmat olivat ajelleet Kuopioon samaa tietä pitkin kuin bussi, jolla Matti oli Kuopioon tullut.

Siihen, että luokkatoverit unohtivat pikkuhiljaa sen, ettei Matti ollut syntynyt kaupungissa, vaikutti varmaan toinen isän neuvo. Tai ei se oikeastaan ollut neuvo, vaan pellolla työtään tekevän torpan isännän miete siitä, mihin järjestykseen asiat pitää laittaa. Koska viljan kasvattaminen sopii paremmin kärsivällisille kuin kärsimättömille ihmisille, Darwinin oppien mukaan luonnollisen valinnan seurauksena savolaiset isännät ottivat elämän vastaan hötkyilemättä. Samalla vauhdilla rukiin siemenet tunkevat oraalle, hoputti niitä isäntä itämään tai oli hoputtamatta. Siinä sitten sitä oraalle nousua odotellessa jäi aikaa ajatella. Vaikkapa sitä, että mitä ne siitä tiedosta niin kohkaa. Että toisi olisi jollekin valtaa. Saman verran hänellä on sitä valtaa ennen kuin katsoo taskunaurista, paljonko kello on kuin mitä hänellä oli ennen kuin tarkan ajan tiesi.

Eikä se valtakkaan niin kummallista ole, vaikka sitä moni itselleen halajaa. Maailmaan kun näyttää mahtuvan yhtä paljon hyvää kuin huonoa valtaa. Eikä sekään ole niin selvää. Jonkun mielestä hyvä valta voi tuntua huonolta ja päinvastoin. Ei ole ihminen tähän mennessä osannut edes niin yksikertaiselle asialle keksiä mittaria, jolla sitä voisi mitata. Siitä isä kyllä oli varma, ettei tietäminen tee kenestäkään tyhmää. Joten joltisenkin vaaratonta on hankkia tietoja. Ja saattaa niistä joskus olla hyötyäkin. Ainakin jos osaa niitä yhdistellä ja ymmärtää sillä tavalla, miksi joku asia toimii jollakin tavalla. Meinaan, jos joutuu sitä korjaamaan. Mutta kaikkea ei kannata ryhtyä korjaamaan, vaikka kenossa olisivatkin. Yhden miehen voimin ei semmoinen oikein onnistu, kun

ei näytä onnistuvan maan hallitukseltakaan, vaikka siellä on remonttimiehiä melkein parikymmentä.

Matti ehti käydä lukion toista luokkaa puoleen väliin asti, ennen kuin isä oli tullut ajatuksineen valmiiksi. Joululomalla isä istahti tuvan keinustuoliin ja pyysi Mattia tuomaan itselleen kahvikupillisen. Matti ymmärsi kupin tuotuaan, että isällä oli jotain mielessä ja jäi istumaan kiikkustuolin vieressä olevalle rahille. Muutaman kerran kupista hörpättyään isä aloitti. Puhe oli verkkaisista ja tauot pitkiä, mutta Matti tiesi, ettei väliin kannata mennä, aloittaa muuten alusta.

– Minä olen vähän miettinyt. Että miten tämä maailma tästä muuttuu. Kannattaa joskus pienen ihmisen miettiä niinkin isoja asioita, ei sitten tule se muutos liian isona yllätyksenä. Yksi asia on kuitenkin jokseenkin varmaa. Siis se, että maailmassa on tulevaisuudessakin joillain valtaa ja toisilla ei. Mutta itse olisin varovainen vallan kanssa. Siinä voi käydä niin, että jos sitä saa, niin ei tiedä mitä sillä pitäisi tehdä. Ainakaan sellaisella vallalla, jolla voi muita komentaa. Niin että varmaan olisi viisainta hankkia vain sen verran valtaa, että voi itseänsä määrätä. Lakien puitteissa tietenkin, mutta muuten kulkea vapaana miehenä. Ettei tarvitsisi itseään tyhmempiä totella. Se täytyy kyllä hyväksyä, että kansanedustajat säätävät typeriä lakeja. Mutta toisaalta, jos liiaksi käy ahdistamaan, niin pääseehän täältä pois. Vaikka en sitä suosittelen.

Matti ei ollut ajatellut muuttaa pois Suomesta. Matka Siilinjärven takametsistä Kuopioon oli siinä iässä riittävän avartava kokemus. Varmuuden vuoksi Matti jätti kysymättä, oliko isän mielestä luonnonmukaista, että

Siilinjärvellä syntyneet jäävät asumaan Siilinjärvelle. Ennen kuin Matti ehti kysyä, pitääkö hänen koulun jälkeen muuttaa takaisin kotinurkille, isä jatkoi:

– Sitäkin sanovat, että tieto on valtaa. Mutta en minä siihenkään usko. Hyvä on asioista olla perillä, mutta tuntuu kummalliselta, että perillä oleminen jotenkin toisi valtaa mukanaan. Vaikka minä tänään tietäisin jostain asiasta enemmän kuin pääministeri, tokkopa tuo tarttuu puhelimeen ja sanoo että hoida sinä Viljami maan asiat, kun sinulla on tuota tietoa. Ja jos se sitten iltapäivällä hankkii itselleen tietoa, jota minulla ei ole, niin pirauttaa uudestaan ja sanoo ottavansa vallan takaisin itselleen. Ei se niin voi mennä, eihän? Sellaisen kyllä uskon olevan jonkin arvoista, jos jollain on tietoa mitä huomenna tapahtuu. Semmoiselle ihmiselle varmaan kertyy valtaa ja mammonaa. Tai ainakin rahapuolta.

Isä piti sen jälkeen pitkän tauon. Ajatteli varmaan, että on hyvä antaa Matin järjestää saamansa tiedonjyvät aivoissaan sellaiseen laariin, jossa pysyvät muistissa. Isä kun oli lukenut Siilinjärven kirjastosta myös aivojen rakennetta kuvaavan opuksen. Oli tosin epäileväinen sen suhteen, että mahtoiko kaikilla ihmisillä olla pikkuaivojen lisäksi myös ne isommat. Moni kyläläinen kun touhusi elämänsä siihen malliin, että semmoisen touhuilun pystyi varmaan hoitamaan niillä pikkuaivoillakin. Arveltuaan Matin ajatusten jo asettuneen sopiviin laareihin isä päätti opastaa poikaansa vielä yhdessä asiassa, joka hänestä tuntui tärkeältä. Siis kun ajattelee, minne päin maailma on menossa.

– Kirjaston lehtisaliin tulee kaikenlaisia lehtiä, niin kuin Matti tiedät. Ihan asiallisiakin. Yksi sellainen sattui käteen ja jäin ajattelemaan. Että hyvä olisi, jos niistä jostain ymmärtäisi. Ei varmaan minun enää kannata yrittää, mutta sinun varmaan kannattaisi.

Matti yritti arvailla, mikä mahtoi olla asia, jota isä ei arvellut pystyvänsä ymmärtämään, mutta luotti siihen, että Matti pystyy.

– Nämä tietokoneet. Ei ne huoneen kokoiset, mutta sellaiset pöydälle mahtuvat. Ne varmaan yleistyvät ja niille kai keksitään ajan kanssa jotain järkeväkin käyttöä. Vaikka eivät tietokoneet mitään tietokoneita ole. Eivät ne itsekseen mitään osaa, ellei joku kerro niille, mitä niiden pitäisi osata. Mutta yhdessä asiassa ne ovat parempia kuin ihmiset. Ne muistavat kaiken mitä niille on kerrottu. Että varmaan siitä se nimi tulee, tietokone. Että niihin voi tallettaa tietoa.

Matti oli sitä mieltä, että kyllä ne muutakin tekevät kuin vain muistavat kaiken mitä ovat kuulleet, mutta ei keskeyttäneet.

– Kun ne joskus sitten ovat kaiken kansan saatavilla, niin tekevät vallankumouksen. Kumoavat sen ajatuksen, että tieto on valtaa. Ei ihminen siihen voi suostua, että jos jossain purkissa on enemmän tietoa kuin hänellä, niin nimittää sellaisen purkin, jos ei nyt ihan pääministeriksi, niin johonkin vähäpätöisempään ministerinvirkaan. Tuhdin riidan saisivat poliitikot semmoisesta aikaan, kun kinastelisivat, kenen purkissa on eniten tietoa. Sitä kun ei kuulemma voi päältä nähdä, että paljonko sinne on ehditty tietoa lapioida.

Seuraava tauko oli hieman lyhyempi.

– Yhden ongelman kyllä näen niissä tietokoneissa. Vaikka ne eivät unohda, niin ihminen unohtaa. Ja silloin voi käydä niin, ettei ihminen muista, mitä hänen tietokoneensa muistaa. Ei semmoiselta koneelta silloin osaa kukaan mitään kysyä. Mutta varmaan en ole ainoa, joka asiaa murehtii. Kai jossain joku jo kehittää ratkaisua, jossa tietokoneelta voi kysyä, mitä se mistäkin tietää. Mutta se vasta olisi jotakin, jos ne osaisivat vielä kertoa, jos eivät itse tiedä, että mikä kone tietää. Silloin kaikkien ei tarvitsisi kertoa omalle koneelleen kaikkea.

Matti ei ryhtynyt korjaamaan isänsä käsitystä tietokoneista. Oikeassahan isä oli siinä, kun sanoi ettei kone tiedä muuta kuin mitä sille on kerrottu. Mutta osaavat ne koneet laskeakin, eikä vain muistaa. Ja laskemisenkin ne tekevät paljon ihmistä nopeammin. Kun tiedot painuvat koneen muistiin nollina ja ykkösinä, niin varmaan semmoisen voi opettaa käymään muistinsa läpi ja katsomaan onko siellä jotain sanaa vastaava ykkösnollajono.

Mitään sanomatta isä nousi kiikkustuolistaan, käveli arvokkaan hitain askelin makuukamarin puolelle ja viipyi siellä hetken. Juhlallinen ilme kasvoillaan hän palasi tupaan ja ojensi Matille tukun seteleitä. Matin katsellessa ihmetellen isäänsä tämä sai vaivoin suunsa auki.

– Tässä on Matti sinulle rahaa tietokoneen oston. Varma en ole, riittävätkö, mutta josko niillä saisi jonkin vähän käytetyn. Semmoisen, jolla voi opetella. Että mitä sillä koneella voisi tehdä, jos vaikka aikaa päälle jotain hyödyllistä.

2.

Kun Matti palasi Kuopioon, hänelle selvisi melko pian, että tietokoneiden valmistajien käsitys laitteidensa hinnasta poikkesi isän mielikuvasta. Asiaa ei kuitenkaan voinut jättää puolitiehen. Isä oli tehnyt ison uhrauksen, eikä kotiin voinut mennä sanomaan, etteivät isän antamat rahat riittäneet. Ongelmaksi muodostui sekin, ettei Kuopiossa siihen aikaan kukaan myynyt käytettyjä tietokoneita. Olivat sen verran uutta siellä päin, etteivät olleet käyttäjiensä mielestä ehtineet kulua. Joillekin tosin oli käynyt niin, ettei kone totellut ensimmäistäkään toivetta, mutta olisi noloa panna uudenkarhea kone myyniin ja kertoa syyksi, ettei se tottele. Mahtaisiko kukaan edes uskaltaa ostaa sellaista vikuria?

Kuten monet taiteilijat tietävät, rahan puute on paras luovuuden lähde. Paljon parempi kuin esimerkiksi muusa. Niiden kanssa kun käy usein niin, että lähtevät rahat muusan mukana. Ja luovuus tunkee pintaan vasta rahojen kadottua. Niin että tavallaan kyllä muusatkin lisäävät luovuutta, mutta ajan kanssa.

Kun Matti arveli, ettei kukaan voi tarvita tietokonetta ympäri vuorokauden, niin varmaan oikeiden omistajien

kanssa saadaan aikaan sopuisat säännöt siitä, että käytetään vuorotellen. Hyvää oli sekin, ettei kaikkien tarvinnut alusta alkaen opetella kaikkea. Jos Matti olisi ollut poliitikko, hän olisi osannut sanoa, että tässä on syntymässä Kuopioon osaamisklusteri, josta saattaa kehittyä maalle uusi Nokia. Mutta kun ei ollut, mielti vain, että kukahan luokkatovereista mahtaisi olla sopiva osaomistaja tietokoneelle. Tai tarkemmin ketkä olisivat oivia omistajia, sillä Matti laski, että kun otti huomioon isän antamat rahat, ostokimppaan tarvittiin hänen lisäksi kaksi muuta jäsentä.

Matin mielestä oli luonnollista, että kimppalaiset olisivat luokkatovereita, joten hän tarkkaili viikon verran kavereitaan. Päälimmäisenä isän neuvoista kellui se, ettei typerysten kanssa pidä kaveerata, ellei ole pakko. Sillä neuvolla sai helposti karsittua pois hieman yli puolet luokan oppilaista. Kaikki karsitut eivät tietenkään olleet typeryksiä, mutta olivat muulla tavalla sellaisia, joiden kanssa ei varmaan olisi mukavaa. Toinen isän neuvo oli se, että raha-asioissa kannattaa olla tekemisissä vain sellaisten kanssa, joilla on rahaa suunnilleen saman verran. Isä sanoi oppineensa, että jos jollain on enemmän kuin sinulla ja se yhteinen homma onnistuu, niin rikkaampi vie ahneuttaan koko potin. Ei se muuten olisi rikkaampi, ellei olisi ollut ennenkin ahne. Samoin käy kimpassa, jossa muilla on vähemmän rahaa. Köyhät ne vasta ahneita ovatkin.

Isän ohjeen noudattaminen oli Matille hankalaa, kun omat rahat ehkä juuri ja juuri riittivät kolmasosaan halvasta tietokoneesta. Matti päätti noudattaa puolta isän

neuvosta joustavasti, siis että kimpapakaverilla ei saa olla huomattavasti enemmän rahaa. Toista puolta Matti sen sijaan noudatti sanatarkasti. Kimpapakaverilla ei saa olla vähemmän rahaa käytettävissä kuin hänellä.

Melko sattumanvaraisen seulonnan tuloksena hän päätyi kysymään Jussilta, olisiko tämä kiinnostunut hankkimaan yhdessä tietokoneen. Matilla ei nimittäin ollut tarkkaa tietoa Jussin vanhempien varallisuudesta, mutta aivan rutiköyhiä he eivät voineet olla, sillä Jussi oli kertonut joskus, että hän oli kasannut itselleen kideradion, jolla pystyi vanhemmiltaan salaa kuuntelemaan omassa huoneessaan iltaisin musiikkia. Varallisuudesta todisti myös oma huone. Haittatekijä Jussin valinnalle ei olisi sekään, että Jussi tiesi sähkölaitteista ainakin sen verran, että mitä tarvitaan, jos haluaa salaa rakentaa itselleen radion.

Jussi ei alkuun vaikuttanut innostuneelta tietokoneista, mutta Matti maalaili sellaisia kuvia niiden tulevaisuudesta, että Jussi alkoi innostua. Lopullinen kipinä taisi tulla siitä, kun Matti kertoi, että hankkeessa aiottiin ostaa käytetty tietokone ja sellaiseen saattaa tulla vikoja, jotka Jussi varmaan osaa korjata. Nuoruuden innolla Jussi nyökytteli, että kyllähän hän varmaan. Ei kai ne nyt sen kummoisempia ole kuin kideradiotkaan. Matti arveli, että saattavat olla, mutta päätti arvella sitä äänettömästi.

Jussi sai ensimmäisen tietokoneen pysymään hengissä lukion loppuun asti. Eikä vain pysymään hengissä, vaan asensi siihen sinä aikana lisää muistia ja vaihtoi prosessorin tehokkaampaan. Oli Jussista muutakin hyötyä. Hän opetti Matille kapitalismin alkeet. Isältä kyllä sai hyviä

neuvoja, mutta ne keskittyivät enemmän ihmisten kanssa toimeen tulemiseen. Kapitalismin syvänteisiin perehtymiseen isä ei ollut aikaansa viitsinyt käyttää. Mikä isän kannalta olikin järkevää. Mitä sitä persaukinen pientilallinen kapitalismin opeilla tekisi, kun ei elonsa aikana pysty keräämään kapitaalia, johon oppeja voisi soveltaa.

Jussin mielestä tietokoneeseen laitetut rahat olivat pääomaa, jonka pitää tuottaa. Matti kuunteli ihmeissään. Millä semmoinen vähän käytetty tietokone mitään tuottaa. Ehkä omistajilleen osaamista, mutta eipä kai se muuta voi tuottaa. Kun Matti kysyi Jussilta tarkemmin, tämä vastasi:

– Meidän pitää opetella tekemään sillä jotain sellaista, josta joku on valmis maksamaan.

– Kuten mitä? kysyi Matti.

– Mitä vaan, mistä maksetaan.

Nuoret tulevat kapitalistit jäivät miettimään, mikähän mahtaisi olla asia, jonka he voisivat oppia ja jota voisivat myydä. Vaikka kuinka miettivät, ei tahtonut tulla mitään mieleen. Ja vaikka olisikin tullut, Matti oli sitä mieltä, ettei hän ryhdy mitään myymään. En oikein ilkeä keneltäkään pyytää rahaa, hän arveli. Ei ollut kauppamiehiä Virtasen suvussa ollut koskaan, joten melko ihmeellistä olisi, jos hän nyt ryhtyisi suvun ensimmäiseksi. Jussilla oli hieman samansuuntaiset ajatukset, itse asiassa hän oli ajatellut, että Matti hoitaisi kauppamisen. Kun oli tullut selväksi, ettei kumpikaan tuntenut vetoa myyntihommiin, asia ratkaistiin niin kuin resurssipula oltaisiin ratkaistu isommassakin firmassa. Pojat päättivät hankkia myyntihommiin jonkun, jolta puhuminen ja kehuminen luon-

nistuu. Kolmas osakas käytetyn tietokoneen yrityksessä tulisi siis saamaan vastuulleen firman tuotteen myynnin. Oli tuote sitten mikä tahansa. Se, että kaksi savolaista lukiopoikaa päätti hankkia myyntimiehen tulevaan firmaansa, oli sinänsä ihme. Normaalisti puhuminen, joka oli myyntityössä oleellinen osaaminen, sujui savolaisilta siinä määrin sujuvasti, ettei kahta useampaa savolaista pidä koskaan istuttaa samaan illallispöytään. Nekin kaksi vierekkäin keskelle, että jää reunoilla ilmatilaa muillekin sanoa jotain.

Koska firmalla ei vielä ollut tuotantokonetta eikä tuotetta, myyntimiehen rekrytointi päätettiin tehdä luokkatoverien joukosta. Tuntui turhalta laittaa Savon Sanomiin Palvelukseen halutaan -ilmoitus, jossa ilmoitettiin halu palkata, tai tarkemmin alkuun tarjota jollekin työtä kahden lukiopojan yhden pöytä tietokoneen tuotteen myyntiin, kunhan pojat ensin keksivät mikäs se tuote on ja saavat sen tehdyksi. Asian teki hankalaksi sekin, että tulevan myyntitykin piti maksaa kolmasosa sen pöytäkoneen hinnasta, jolla se tuote tehdään, jota hän joutuu myymään. Matin tuskaillessa mahtaako kukaan suostua, Jussi veteli jo isompia linjoja.

– Nykyään ei pärjää patruunameiningillä, niin kuin ennen. Henkilökunnan pitää päästä osallistumaan firman päätöksentekoon. Niin kuin me tässä nyt teemme. Myyntitykkimme saa olla mukana keksimässä ja jopa sijoittamassa siihen tuotteeseen, jota hän ryhtyy myymään.

Matti ei ollut varma, moniko luokkatovereista haluaa tehdä maksaa kolmanneksen pöytäkoneesta ja ryhtyä

palkatta myymään jotain, jota sillä koneella ehkä saadaan aikaiseksi. Mutta Jussia eivät pienet möykyt loistavaan tulevaisuuteen johtavalla haitanneet. Jos hän uskoi jonkin asian onnistuvan, niin kyllä siihen silloin uskoo joku muukin. Koska asiakaskuntakin, ainakin alkuun, koostuu varmaan luokka- ja koulutovereista, myyntitykin on siis syytä olla sellainen, jolta myyntityö sujuu sille joukolle luontevasti. Asia oli Jussin mielestä täysin selvä. Myyntitykin pitää olla tyttö. Tytöt ostavat tytöltä helpommin ja jos tyttö on edes jokseenkin hyvännäköinen, niin pojat ostavat, tehdäkseen itseään tykö.

Matti arasteli, kun Jussi kertoi mietteistään. Ei niin, että olisi ollut eri mieltä Jussin argumenteista vaan siksi, että arasteli yleensäkin tyttöjen kanssa olemisessa. Mutta kun ei kehdannut asiasta kertoa, ehdotti että Jussi hoitaisi rekrytoinnin. Sen Jussi lupasi ilomielin tehdä. Matti kielsi Jussia lupaamasta liikoja, johon Jussi vain hymyili. Kyllä hänen charmillaan saa jonkun tytön lupaamaan, siis tulemaan töihin. Eikä Jussilta mennyt pitkää aikaa päättää, kenet hän halusi palkata. Olihan hän jo pitemmän aikaa vilkuillut lettipäistä Liisaa sillä silmällä. Ja mikä olisikaan luontevampi tapa päästä lähietäisyydelle kuin yhteinen harrastus.

Liisan saaminen mukaan joukkoon ei kuitenkaan sujunut aivan niin sujuvasti kuin miten Jussi oli sen ajatellut sujuvan. Ensimmäiseksi Liisa kysyi, mihin tietokone sijoitetaan ja lisäsi heti perään, ettei ainakaan hänen kotiinsa. Kun Matti asui koulukortteerissa, ainoaksi vaihtoehdoksi jäi Jussin koti, jossa Jussilla oli oma huone. Kun se kysymys oli ratkaistu, seuraavaksi Liisa kysyi, miten rahat

Irvileuka Kalle Isokallio iskee jälleen: ihmisten todelliset mielipiteet ja intohimot paljastavan keksinnön haluavat kaikki puolueet omaksi hyödykseensä.

Kun Matti Virtanen keksii ystäviensä kanssa gallupeja tehokkaamman tavan analysoida ihmisten ajatuksia, imaistaan heidät oitis politiikkaan. Siinä meni yksi pientilallis-isän elämänohjeista: välttä politiikkaa, tieto on valtaa, aika ei ole rahaa ja pidä pää matalalla.

Hallitus ja oppositio ovat kerrankin samaa mieltä: tiedonhuuhdontamenetelmä on painonsa arvoinen kultaa, etenkin jos se saa keräämänsä datan osoittamaan oman puolueen ohjelman suuntaan. Poliitikkojen kumisen selkärangan venymiselle ei ole mitään rajaa, mutta yltyäkö Matti kumppaneineen korkeampaan moraaliin?

Suomalaisen veijariromaanin hallitseva mestari sinkoaa jälleen herkullisia ja häijyjä piikkejä joka suuntaan.



www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-0193-1

Kannen kuva ja suunnittelu: Janne Harju